

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจากการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก หรือก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ เป็นปัญหาระดับโลกที่ประเทศต่างๆ ให้ความสำคัญ โดยมีองค์การสหประชาชาติเป็นหน่วยงานหลักประสานการเจรจาระหว่างประเทศต่างๆ เพื่อดำเนินการสร้างความร่วมมือระยะยาวในการแก้ไขปัญหาโลกร้อน มีการเจรจาระหว่างประเทศหลายครั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ถึงปัจจุบัน สาระสำคัญของการเจรจา คือ ประเทศต่างๆ จะต้องลดปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่เกิดจากภาคต่างๆ ในประเทศของตน ทั้งภาคพลังงาน ภาคการเกษตร ภาคกระบวนการอุตสาหกรรม ภาคของเสียและภาคการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ป่าไม้

จากบัญชีก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทย ซึ่งจัดทำโดยสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2543 (อ้างใน ชยันต์ ต้นติวีสดาการ และคณะ, 2553) พบว่า ปริมาณก๊าซเรือนกระจกส่วนใหญ่ของประเทศ (ร้อยละ 69.6) มาจากภาคกระบวนการอุตสาหกรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 ภาคย่อย ได้แก่ อุตสาหกรรมพลังงาน การขนส่ง อุตสาหกรรมการผลิตและการก่อสร้าง การเกษตร/ป่าไม้/การประมง ที่อยู่อาศัย น้ำมันและก๊าซธรรมชาติ และเชื้อเพลิงแข็ง ทั้งนี้ ภาคการขนส่งผลิตก๊าซเรือนกระจกสูงเป็นอันดับสองคือ 44.70 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์ หรือ ร้อยละ 28

จากการศึกษาศักยภาพการลดก๊าซเรือนกระจกของภาคต่างๆ ในประเทศไทย พบว่า ในภาคการขนส่งจะสามารถลดก๊าซเรือนกระจกได้ 4.65 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์ หรือ ร้อยละ 4 ในปี 2563 โดยใช้มาตรการการใช้ระบบขนส่งมวลชนทางรางแบบระบบล้อ มาตรการส่งเสริมการใช้รถยนต์อีโคคาร์ มาตรการส่งเสริมการใช้รถยนต์ไฮบริด มาตรการส่งเสริมการใช้เชื้อเพลิงเอทานอล มาตรการส่งเสริมการใช้เชื้อเพลิงไบโอดีเซล (ชยันต์ ต้นติวีสดาการ และคณะ, 2553)

นอกจากมาตรการที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว มาตรการหนึ่งที่จะส่งผลต่อการลดก๊าซเรือนกระจกจากภาคการขนส่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้เงินลงทุนต่ำ คือ การพัฒนาและส่งเสริมการขนส่งแบบไม่ใช้เครื่องยนต์ ซึ่งสนับสนุนให้ประชาชนเดินทางโดยการเดินเท้าและการใช้จักรยาน การเดินทางโดยวิธีนี้นอกจากจะเป็นวิธีการเดินทางที่ยั่งยืน ก่อให้เกิดมลภาวะต่างๆ น้อย และใช้ทรัพยากรธรรมชาติน้อยแล้ว ยังเป็นวิธีการเดินทางที่ดีต่อสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจของผู้เดินทาง อย่างไรก็ตาม การเดินทางโดยการเดินเท้าและการใช้จักรยานในประเทศไทย ยังคงมีสัดส่วนที่น้อยเมื่อเทียบกับการเดินทางโดยรถยนต์และจักรยานยนต์ส่วนบุคคลสาเหตุหนึ่งเนื่องมาจากการขาดโครงสร้างพื้นฐานที่ปลอดภัย และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นแก่คนเดินเท้าและผู้ใช้จักรยาน ปัจจุบัน หลายหน่วยงานที่เห็นถึงความสำคัญของการเดินเท้าและการใช้จักรยาน กำลังร่วมกันดำเนินการโครงการผลักดันการเดินทางและการใช้จักรยานสู่นโยบายสาธารณะของประเทศไทย

อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ทั้งในหมู่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ เกาะสมุยได้รับการคัดเลือกจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ให้เป็นพื้นที่นำร่องในการส่งเสริมการท่องเที่ยวสีเขียวตามแนวคิด 7 Greens ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ททท. ได้ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานหลายแห่งทั้งภายในและภายนอกเกาะสมุย เพื่อร่วมลดภาวะโลกร้อนจากการท่องเที่ยว เช่น โครงการ “Green Leaf Green Service Green Samui” โครงการงดบริการถุงพลาสติก และมีการลงนาม MOU Samui: Together Green เพื่อผลักดันเครือข่ายนำร่อง 7 Greens และ Low Carbon Society การใช้ทรัพยากรน้ำและบำบัดน้ำเสีย การลดปริมาณขยะและการส่งเสริมความรู้ รวมถึงการจัดตั้ง “มูลนิธิเกาะสีเขียว” (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2555)

นอกจากความสำคัญด้านการท่องเที่ยวแล้ว ในปี พ.ศ. 2555 เกาะสมุยยังได้รับการคัดเลือกจากศูนย์วิจัยพลังงานแห่งเอเชียและแปซิฟิก (The Asia Pacific Energy Research Centre -APERC) ให้เป็นเกาะแรกของ Asia-Pacific Economic Cooperation- APEC ในการดำเนินโครงการสังคมคาร์บอนต่ำ เพื่อส่งเสริมให้เกาะสมุยเป็นเมืองตัวอย่างของการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการใช้พลังงานจากน้ำมัน และเป็นสังคมคาร์บอนต่ำ (MCOT, 2012)

การเดินทางท่องเที่ยวโดยการเลือกใช้นานพาหนะที่ใช้พลังงานสะอาด เป็นหนึ่งในแนวคิด 7 Greens – green logistics ของ ททท. การเดินเท้าและการใช้จักรยานจัดเป็นการเดินทางที่ใช้พลังงานสะอาดและไม่ก่อมลภาวะ ดังนั้น การพัฒนาและส่งเสริมการเดินเท้าและการใช้จักรยานในเกาะสมุย นอกจากจะเป็นการเพิ่มทางเลือกในการเดินทางที่ยั่งยืนให้กับประชาชนในพื้นที่แล้ว ยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวสีเขียว และสนับสนุนให้เกาะสมุยก้าวไปสู่การเป็นเมืองคาร์บอนต่ำต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการขนส่งแบบไม่ใช้เครื่องยนต์ ได้แก่ การเดินเท้าและการใช้จักรยาน ในพื้นที่เกาะสมุย และมีวัตถุประสงค์ย่อย ดังต่อไปนี้

- 1) รวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการพัฒนาและส่งเสริมการเดินเท้าและการใช้จักรยาน ทั้งภาครัฐและเอกชนในส่วนกลางและพื้นที่ศึกษา โดยการสัมภาษณ์
- 2) เก็บข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการในการเดินเท้าและจักรยาน จากประชาชนในพื้นที่ และนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยการใช้แบบสอบถาม
- 3) เก็บข้อมูลโครงข่ายการขนส่ง ลักษณะทางกายภาพ สภาพแวดล้อมและประเด็นปัญหาในการเดินเท้าและการใช้จักรยานในพื้นที่ศึกษา โดยการจัดทำแผนที่ทำม็อร่วมกับชุมชน
- 4) จัดทำแผนที่เส้นทางเดินเท้าและทางจักรยานเกาะสมุย
- 5) จัดทำผังการพัฒนาสภาพทางกายภาพ และรูปแบบการออกแบบทางเดินเท้าและทางจักรยาน
- 6) จัดทำแผนนโยบายในการส่งเสริมการเดินเท้าและการใช้จักรยานในพื้นที่ศึกษา

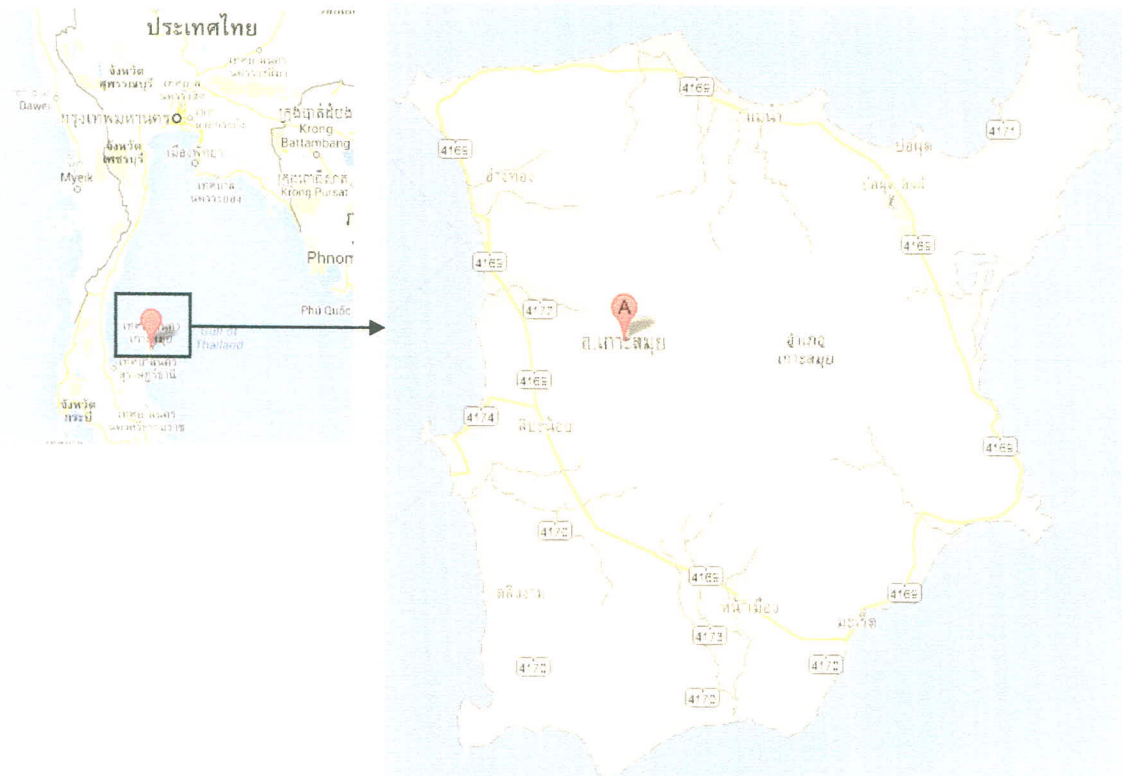
1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1) ศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรม ได้แก่ ชุมชนต่างๆ บนเกาะสมุย
- 2) ศึกษาโครงข่ายการเดินทางและระบบขนส่งสาธารณะที่มีอยู่ในพื้นที่ศึกษา รวมถึงสภาพแวดล้อมในการเดินทาง เช่น ความปลอดภัย ความสวยงามร่มรื่น และภูมิประเทศ
- 3) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน และนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ การครอบครองยานพาหนะ และพฤติกรรมการเดินทาง
- 4) ศึกษาความคิดเห็นและความต้องการของประชาชน และนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เกี่ยวกับการเดินเท้าและการใช้จักรยาน
- 5) ศึกษาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการเดินเท้าและการใช้จักรยาน จากกรณีศึกษาทั้งในและต่างประเทศ
- 6) ศึกษาความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ในการพัฒนาและส่งเสริมการเดินเท้าและการใช้จักรยานในพื้นที่ศึกษา
- 7) ศึกษากฎหมายที่ส่งเสริมการเดินเท้าและการใช้จักรยาน การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก รวมถึงงบประมาณและแหล่งทุน

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ศึกษา คือ อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี พื้นที่ 227 ตารางกิโลเมตร ดังแสดงในรูปที่ 1-1

รูปที่ 1-1 ที่ตั้งพื้นที่ศึกษา

ที่มา: ปรับปรุงจาก Google Map (2557)

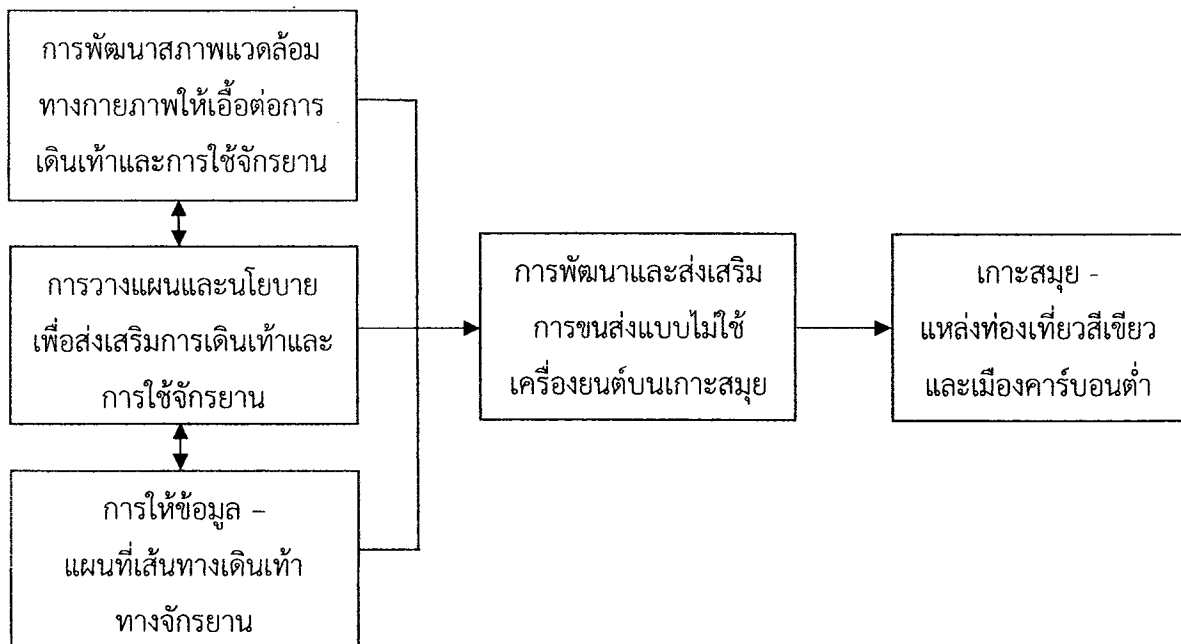
ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ศึกษามี 2 กลุ่มหลัก คือ

- 1) กลุ่มผู้ที่มีความต้องการเดินเท้าและใช้จักรยาน (demand) ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในเกาะสมุย นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ และสมาชิกชมรมจักรยานบนเกาะสมุย
- 2) กลุ่มผู้ที่ให้บริการ พัฒนาและส่งเสริมการเดินเท้าและการใช้จักรยาน (supply) ได้แก่ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งในและนอกพื้นที่ศึกษา เช่น สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.) เทศบาลนครเกาะสมุย และผู้สนับสนุนจากภายนอก เช่น ชมรมจักรยานเพื่อสุขภาพแห่งประเทศไทย

1.4 กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

ในการพัฒนาและส่งเสริมการขนส่งแบบไม่ใช้เครื่องยนต์ ได้แก่ การเดินเท้า และการใช้จักรยาน บนเกาะสมุย ควรประกอบไปด้วย การพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เอื้อต่อการเดินเท้าและการใช้จักรยาน การวางแผนและนโยบายเพื่อส่งเสริมการเดินเท้าและการใช้จักรยาน และการให้ข้อมูลเส้นทางเดินเท้า ทางจักรยานบนเกาะสมุย แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยการจัดทำแผนที่เส้นทางเดินเท้า ทางจักรยาน เนื่องจากมีการศึกษาพบว่า แผนที่ทางจักรยานส่งผลให้มีจำนวนผู้ใช้จักรยานมากขึ้น (คณะกรรมการจัดการความรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2554) การพัฒนาและส่งเสริมการขนส่งแบบไม่ใช้เครื่องยนต์บนเกาะสมุย จะช่วยให้เกาะสมุยก้าวไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวสีเขียวและเมืองคาร์บอนต่ำอย่าง เป็นรูปธรรม รูปที่ 1-2 แสดงกรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

รูปที่ 1-2 กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

1.5 ระยะเวลาและแผนการดำเนินงานวิจัย

ระยะเวลาการทำวิจัย 1 ปี (วันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2556 ถึงวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2557) และขยายเวลา 6 เดือน (วันที่ 3 มิถุนายน ถึงวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2557) รายละเอียดแสดงในตารางที่ 1-1

ตารางที่ 1-1 แผนการดำเนินงานวิจัย

แผนการดำเนินงาน	เดือนที่	ปีที่ 1												ปีที่ 2		
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13-18		
		มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย-พย		
เก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น		■														
จัดเตรียมแบบสัมภาษณ์		■														
สัมภาษณ์หน่วยงานในส่วนกลาง			■													
จัดเตรียมรายการ (check list) เพื่อการสำรวจพื้นที่			■													
จัดเตรียมแบบสอบถาม				■												
สำรวจสภาพแวดล้อมโดยรวมของพื้นที่ศึกษา					■											
เก็บข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนและนักท่องเที่ยว					■											
ประชุมร่วมกับหน่วยงานในท้องถิ่น คัดเลือกชุมชนนำร่อง					■											
วิเคราะห์ข้อมูล						■	■									
กำหนดชุมชนนำร่อง เพื่อเก็บข้อมูลโดยจัดทำแผนที่ทำมือ						■	■									
จัดเตรียมแผนที่และอุปกรณ์ เพื่อจัดทำแผนที่ทำมือ						■	■									
ประสานงานกับชุมชนนำร่อง						■	■									
เก็บข้อมูลโดยการจัดทำแผนที่ทำมือ ร่วมกับคณะทำงาน						■	■									
จัดทำร่างแผนที่ทางเดินเท้าและทางจักรยานชุมชนนำร่อง							■									
จัดทำแบบประเมินสภาพเส้นทางถนนบนเกาะ								■								
ประเมินสภาพเส้นทางถนนบนเกาะ								■								
จัดทำร่างแผนที่ทางเดินเท้าและทางจักรยานเกาะสมุย									■							
จัดทำร่างผังแนวคิดการพัฒนาสภาพทางกายภาพ และร่างผังแนวคิดการออกแบบทางเดินเท้าและทางจักรยาน										■						
ร่างแผนนโยบายในการส่งเสริมการเดินเท้าและการใช้จักรยาน											■					
ประชุมร่วมกับท้องถิ่นเพื่อนำเสนอความก้าวหน้าโครงการ												■				
ปรับปรุงแผนที่ ผังแนวคิดการพัฒนาสภาพทางกายภาพ ผังแนวคิดการออกแบบทางเดินเท้าและทางจักรยาน และแผนนโยบายในการส่งเสริมการเดินเท้าและการใช้จักรยาน													■	■	■	■
การจัดทำรายงาน																
- รายงานความก้าวหน้า																
- รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์																
การจัดทำร่างบทความเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยในวารสารระดับนานาชาติ																